

KOMITETI SHQIPTAR I HELSINKIT ALBANIAN HELSINKI COMMITTEE

29 Janar 2018

PËRMBLEDHJE E GJETJEVE TË RAPORTIT STUDIMOR

Lidhur me vendimet e prokurorisë dhe gjykatës së rrethit gjyqësor Krujë për hetimin dhe gjykimin e veprës penale “Ndotja e ajrit”, të shkaktuar në disa fshatra të Bashkisë Krujë, nga veprimtaritë e paligjshme të djegies së furrave gëlqerore (Janar 2015-Mars 2017)

Prej disa vitesh, ndotja e ajrit për shkak të veprimtarisë së furrave gëlqerore, të përqendruara kryesisht në disa fshatra të Bashkisë Krujë është tepër shqetësuese. Media investigative dhe në mënyrë të veçantë emisioni “Fiks Fare” ka dhënë në mënyrë të vazhdueshme alarmin për kërcënimin që i shkaktojnë këto furra, jetës dhe shëndetit të qindra banorëve në fshatrat përreth por gjithashtu edhe të një numri më të gjerë banorësh që janë në zonat fqinje.

Operacionet e ndërmarra ndër vite nga strukturat shtetërore për të goditur këtë veprimtari të paligjshme kanë qenë të fragmentarizuara, mungon koordinimi mes organeve në nivel qendror dhe vendor që kanë përgjegjësi të ndryshme për këtë çështje si dhe mungon konsistenca në drejtim të kontrollit dhe mbikqyrjes shtetërore të vazhdueshme dhe nga afër të situatës. Veprimtaria parandaluese pothuajse mungon, ndërkohë që veprimtaria goditëse e organeve të drejtësisë penale për ndotjen e shkaktuar ka qenë relativisht e dobët dhe e pamjaftueshme.

Nisur nga problematika, Komiteti Shqiptar i Helsinkit ndërmori këtë Studim, ku analizohet veprimtaria hetimore dhe gjyqësore e Prokurorisë dhe Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Krujë, sa i takon veprës penale veprës penale “Ndotja e ajrit”, parashikuar nga neni 201 i Kodit Penal. Analiza e veprimtarisë hetimore dhe gjyqësore bën të mundur vlerësimin në mënyrë të tërthortë të organeve të tjera të ngarkuara me përgjegjësi penale dhe administrative për mbrojtjen dhe kontrollin e mjedisit si Policia, Inspektoratet e Kontrollit dhe Bashkia Krujë. Studimi vë theksin në mënyrë të veçantë tek pandëshkueshmëria e krimit mjedisor në rastin e furrave gëlqerore por edhe në ato raste kur është ndëshkuar, nuk ka bërë të mundur parandalimin e përgjithshëm të veprës penale të lidhur me këto aktivitete.

Në periudhën objekt studimi vërehet se ka patur një numër të konsiderueshëm kallëzimesh penale, të lidhura me ndotjen e ambientit për shkak të veprimtarisë së furrave gëlqerore në fshatrat e Bashkisë Krujë. Të bën përshtypje fakti që banorët e zonave të prekura nga ndotja e mjedisit nuk kanë qenë të ndërgjegjësuar mjaftueshëm për të drejtat e tyre dhe nuk i kanë kallëzuar penalisht këto veprimtari. Nga banorët ka munguar gjithashtu inisiativa për kërkimin gjyqësisht në rrugë civile/administrative të të drejtave të tyre të shkelura, për dëmet e mundshme që ata mund të kenë pësuar në shëndetin e tyre si pasojë e kësaj ndotje.

Në asnjë prej vendimeve të prokurorisë apo të gjykatës që i janë vënë në dispozicion KShH-së nuk rezulton që Inspektorati Shtetëror i Mjedisit, Pyjeve dhe Ujërave, Durrës (Inspektorati) apo Bashkia e Krujës të kenë denoncuar ndërhyrjet negative të kryera nga shtetasit apo subjektet e ndryshme të cilat kanë dëmtuar mjedisin. Analiza e vendimeve evidenton se, Prokuroria e Rrethit Gjyqësor Krujë është vënë në lëvizje për ndotjen e

KOMITETI SHQIPTAR I HELSINKIT ALBANIAN HELSINKI COMMITTEE

shkaktuar nga furrat gëlqerore, më së shumti nga Komisariati i Policisë Krujë me kallëzim penal/ referim, përkatësisht në 14 raste.

Pavarësisht nga statistikat e kallëzimeve, numrit të hetimeve apo gjykimeve penale për këto veprimtari, në tërësi vihet re se pothuajse në gjysmën e çështjeve, nga Prokuroria e Rrethit Gjyqësor Krujë është vendosur pushim i çështjes penale apo mosfillim i procedimit penal.

Studimi i vendimeve të prokurorisë evidenton se, veprimtaritë e furrave gëlqerore kanë qenë tepër aktive, aq sa organet e policisë apo të inspektimit të mjedisit kanë vërejtur ushtrimin intensiv të kësaj veprimtarie gjatë kontrolleve apo verifikimeve në terren. Pavarësisht nga kjo, në 11 vendime të prokurorisë për mosfillim të procedimit penal apo pushim të çështjes, rezulton se Akti i Ekspertimit tekniko-mjedisor është kryer kur furra e gëlqerës nuk ka qenë duke e ushtruar aktivitetin e saj, duke djegur lëndët djegëse disa prej të cilave paraqesin rrezikshmëri të lartë për ndotjen e mjedisit si goma të përdorura, materiale sfungjeri, mbetje të stabilimentit të sharrave, etj. Në të gjitha rastet, aktet e ekspertimit për matjen e nivelit të ndotjes është realizuar pas disa ditësh apo javësh, kur ndotja është minimizuar për shkak të pushimit të veprimtarisë së furrës. Kryesisht për këtë arsye, prokuroria ka vendosur pushimin e çështjes (9 raste) ose mosfillimin e procedimit penal (2 raste) për shkak se, bazuar në matjet sipas Aktit të Ekspertimit tekniko-mjedisor nuk është konstatuar ndotje e ajrit (nga çlirimi i gazrave dhe grimcave) mbi normat e lejuara që parashikohen në aktet nënligjore.

Vonesa në kryerjen e aktit të ekspertimit ka ndikuar në zbardhjen e ngjarjeve dhe verifikimin shkencor të ndotjes mjedisore, duke ulur ndëshkueshmërinë e rasteve të cënimit të së drejtës për mjedis të pastër dhe jetë të shëndetshme. Nëse Akti i Ekspertimit tekniko-mjedisor nuk mund të realizohej në momentin e konstatimit të shkeljes, do të kish qenë e rekomandueshme që organi procedues, prokuroria të kish vendosur kryerjen e eksperimentit konform neneve 176 e në vijim të Kodit të Procedurës Penale. Këto të dhëna krijojnë dyshime të arsyeshme se kjo praktikë tolerance mund të ketë qenë e qëllimshme.

Studimi i materialeve të vëna në dispozicion nga prokuroria të çon në konkluzionin përgjithësues se, hetimi i kryer nuk ka qenë i plotë, i shpejtë, efektiv dhe i gjithëanshëm, por është bazuar kryesisht në materialet e dërguara nga Komisariati i Policisë Krujë dhe është shtrirë deri në kryerjen e Aktit të Ekspertimit tekniko-mjedisor. Nuk rezulton që hetimet të jenë shtrirë në drejtim të pyetjes së - palëve private, kryerjes së ballafaqimeve, marrjes dhe sigurimit të provave materiale, etj.

Në asnjë nga rastet e studiuara, nuk rezulton të jenë pyetur banorë të zonës që mund të kenë dijeni për ngjarjen në këto zona dhe që preken apo dëmtohen drejtpërsëdrejti nga ndotja e mjedisit. Në këtë drejtim hetimet nuk kanë qenë të plota edhe për faktin se, sipas paragrafit të dytë të nenit 201, po kjo vepër, kur ka shkaktuar pasoja të rënda për shëndetin dhe jetën e njerëzve, dënohet me burgim gjer në 10 vjet. Në asnjë nga çështjet objekt i këtij studimi nuk është hetuar nga prokuroria nëse ka patur dëmtim në shëndetin dhe jetën e njerëzve si rrjedhojë e ndotjes së shkaktuar nga furrat gëlqerore.

Nga dokumentacioni i vënë në dispozicion nga policia dhe prokuroria, nuk rezulton të jetë ankimuar nga Komisariati i Policisë Krujë asnjë prej vendimeve të prokurorisë për mosfillim të procedimit penal apo të pushimit të çështjes, në rrugë gjyqësore apo tek prokurori më i lartë. Policia legjitimohej t'i ankimonte këto vendime dhe në vlerësimin

KOMITETI SHQIPTAR I HELSINKIT ALBANIAN HELSINKI COMMITTEE

tonë, mosushtrimi i kësaj të drejte është shqetësues dhe ka ndikuar në rritjen e pandëshkueshmërisë së këtij aktiviteti të dëmshëm ndaj mjedisit dhe jetës e shëndetit të banorëve në fshatrat e Bashkisë Krujë.

Për 14 çështje penale, organi i prokurorisë ka ngritur akuzën në Gjykatën e Rrethit Gjyqësor Krujë ndaj disa të pandehurve, për kryerjen e veprës penale të parashikuar nga neni 201, i Kodit Penal. Në 13 prej rasteve të gjykuara pranë kësaj gjykate, të pandehurit e akuzuar janë deklaruar fajtor dhe janë dënuar për veprën penale të “Ndotjes së ajrit”. Kjo shifër evidenton një nivel të lartë ndëshkueshmërie nga gjykata, ku vetëm për një çështje është pushuar gjykimi për shkak të zbatimit të ligjit të aministisë. Kur ka disponuar me vendim dënimi, gjykata ka pranuar gjykimin e shkurtuar, çka ka rezultuar me një ulje në mënyrë automatike të dënimeve me burg ose me gjobë.

Në proceset gjyqësore të zhvilluara nga Gjykata e Krujës, prova kryesore për dënimin e të pandehurve është Akti i Ekspertimit tekniko-mjedisor, i cili kur prokuroria ka vendosur të dërgojë çështjen në gjykatë është kryer në kushtet e ushtrimit të aktivitetit të furrave gëlqerore. Kur furra e gëlqeres ka qenë në punë duke çliruar gazrat dhe pluhurat në mjedis, akti i ekspertimit ka konfirmuar se, ndotja ka tejkalaru normat e lejuara. Përkundrejt rasteve të gjykuara, moskryerja e Aktit të Ekspertimit tekniko-mjedisor në momentin e konstatimit të aktivitetit/punës në furrat e gëlqeres, ka çuar në mosfillimin e procedimit penal apo pushimin e çështjes penale nga prokuroria.

Nga 15 të pandehur që janë gjykuar me akuzën e veprës penale të “Ndotjes së ajrit”, 14 prej tyre kanë qenë të padënuar më parë. Kjo e dhënë tërheq vëmendjen, në kushtet kur veprimtaria e furrave gëlqerore ka qenë e përsëritur dhe shqetësuese gjatë gjithë periudhës mbi të cilën është realizuar ky raport studimor. Në raport me faktin që ky fenomen ka qenë i përsëritur, është i diskutueshëm fakti nëse personat që janë marrë si të pandehur, janë ata që kanë qenë të angazhuar me vënien në përdorim të këtyre furrave (punëtorët) apo nëse kanë qenë pronarët apo organizatorët e këtyre veprimtarive.